

ÉRTEKEZÉSEK

EMLÉKEZÉSEK

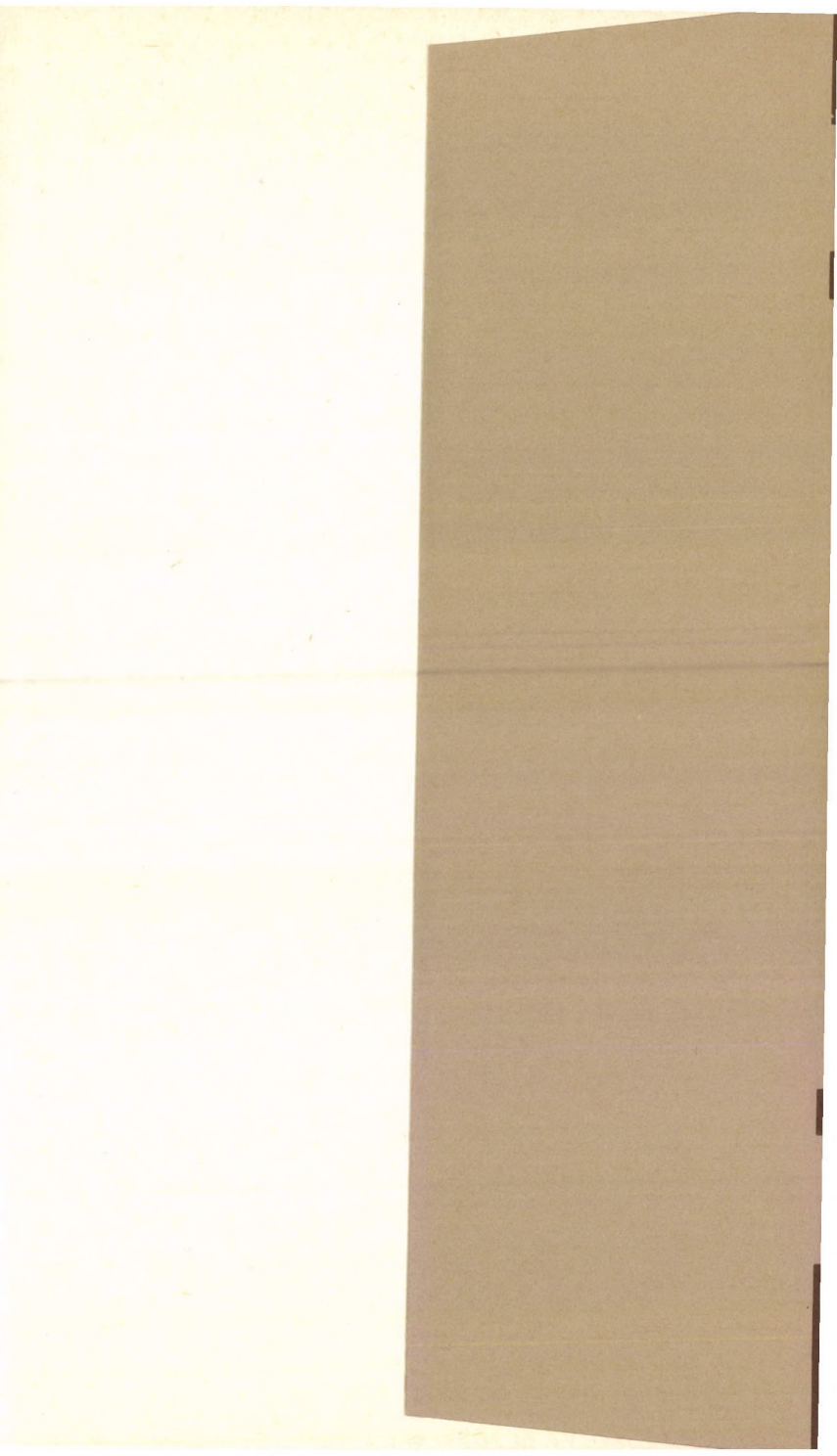
MAGYAR JÁNOS

ERDŐGAZDÁLKODÁSUNK
KÖZÉRDEKŰ
TOVÁBBFEJLESZTÉSÉNEK
ELVI-ESZMEI FELTÉTELEI

75

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

ÉRTEKEZÉSEK
EMLÉKEZÉSEK

ÉRTEKEZÉSEK
EMLÉKEZÉSEK

SZERKESZTI
TOLNAI MÁRTON

MAGYAR JÁNOS

ERDŐGAZDÁLKODÁSUNK
KÖZÉRDEKŰ
TOVÁBBFEJLESZTÉSÉNEK
ELVI-ESZMEI FELTÉTELEI

AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓ

1986. MÁRCIUS 27.

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

A kiadványsorozatban a Magyar Tudományos Akadémia 1982. évi CXLII. Közgyűlése időpontjától megválasztott rendes és levelező tagok székfoglalói — önálló kötetben — látnak napvilágot.

A sorozat indításáról az Akadémia főtitkárának 22/1/1982. számú állásfoglalása rendelkezett.

ISBN 963 05 4810 0

© Magyar János, 1989

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó
és Nyomda Vállalat főigazgatója
A nyomdai munkálatokat
az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat
végezte

Felelős vezető: Hazai György
Budapest, 1989

Nyomdai táskaszám: 88.17172

Felelős szerkesztő: Török Tivadarné

Műszaki szerkesztő: Kiss Zsuzsa

Kiadványszám: 2134

Megjelent 1,18 (A/5) ív terjedelemben

HU ISSN 0236-6358

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás, a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát, az egyes fejezeteket illetően is.

Printed in Hungary

Szocialista társadalmi-gazdasági rendünk tervszerű építésének folyamatában az erdőgazdálkodásunk közérdekű továbbfejlesztése is folyamatosan napirenden lévő tennivalónk.

Mégpedig szükségszerű tennivalónk.

A munkáshatalom, valamint az alapvető termelőeszközök állami, ill. társadalmi tulajdona és birtoklása ugyanis — és ezt talán mondanom sem kellene — olyan tény, amely a szocialista gazdálkodásnak nemcsak a lehetőségét, hanem egyszersmind a kibontakoztatásának, sőt, a szüntelen továbbfejlesztésének a szükségszerűségét is jelenti.

Csakhogy erdőgazdálkodásunknak ez a bizonyos szüntelenül szükségszerű továbbfejlesztése napjainkban egyre több gonddal terhes tennivaló.

Bizonyságul szolgál erre egymagában az a tény, hogy az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok, és általában az erdőgazdálkodással is foglalkozó egyéb szervezetek, a VI. ötéves terv időszaka alatt nem minden tekintetben tudtak a kötelezettségeiknek megfelelni.

S vajon ezentúl majd tudnak?

Nyilvánvaló, hogy ezt nem elég csupán remélnünk.

Ezért időszerűnek tartom, hogy ebben az egyébként eleve kevésbé hosszabbnak, mint inkább rövidebbnek szánt előadásomban lega-

lább néhány olyan elvi-eszmei jelentőségű gondolatokról és egyszersmind javaslatokról szólnak, amelyet az erdőgazdálkodásunk irányítására, szabályozására, tervezésére és ellenőrzésére hivatott szerveknek – szerintem – következetesen érvényesíteniük kellene, hogy a gazdálkodó szervezetek az immár hatályban lévő VII. ötéves tervtörvényben közzétett követelményeket lehetőleg teljes mértékben és kifogásolhatatlanul, vagyis a szocialista társadalmi-gazdasági közérdeknek valóban megfelelően teljesíthessék.

És nem is csupán ennek az új, VII. ötéves tervidőszaknak a viszonylatában, hanem az 1990-ben esedékes lejártánál máris évtizedekkel messze előbbre tekintve a jövőbe.

De nehogy félreértés essék! Tudom, nem vagyok csalatkozhatatlan, tévedhetek. Ennek veszélye miatt azonban nem élek azzal a képtelen fogással, amit pedig már nem is egy jövőjós (futurológus) ajkáról hallottam; azzal ti., hogy „fenntartom magamnak a tévedés jogát”. Mert tévedni, ugye, senkinek sincs joga.

I. Nekem közérdekű erdőgazdálkodásunk megvalósításának az elvi-eszmei feltételeivel, pontosabban ezek tisztázásával, szinte már attól az első naptól kezdve foglalkoznom kellett, amelyen 1945 tavaszán, a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztályára híre érkezett, hogy a kormány – a debreceni Ideiglenes Kormány – az erdők zömét egycsapásra állami tulajdonba utalta.

Akkor, persze, még fiatal ember voltam, de már akkor is kereken tízéves olyan szakmai szolgálattal a hátam mögött, amelyet részben magánuradalomban, részben egyetemi tanszéken, részben külföldi és hazai kutatóintézetben, részben állami erdőigazgatóság erdőrendezőségén, részben pedig a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztályán teljesítettem – s történetesen 1939 nyara óta a nevem előtt már a műszaki doktori címmel.

Tény, hogy a fölötteseim reám mindjárt a felszabadulás után átfogóbb, szakágazati tekintetben országos jelentőségű feladatok megoldását is bízták.

Szerencsémre: igen gyorsan tudatosodott bennem, hogy gondolkodva kell tanulnom, ill. tanulva – mégpedig különösen marxizmus-leninizmust tanulva – kell a szakmai kérdések tisztázásán, ill. megoldásán is gondolkodnom, hogy az újabbnál újabb munkaköri kötelességeimnek megfelelhessenek.

Így aztán az 1940-es évek végén nem ért teljesen felkészületlenül az a feladat, hogy az erdőrendezőségek által készítendő üzemtervek céljára új, szocialista rendszerű alapnyomtatványokat szerkesszek.

Feladatom megoldásában a következő gondolatmenet szerint jártam el.

Az erdőrendezésnek – pontosabban: az erdőgazdasági üzem- és hozamszabályozásnak – a tőkés társadalmi rendben kieszelt eszméje

alapján az erdőgazdálkodással megvalósítandó közvetlen cél az ún. szabályos állapotú erdőnek a létrehozása volt, a közvetetten, vagyis mintegy áttételesen megvalósítandó cél pedig a már szabályos állapotúra kialakított (szabályos korfokú, ill. korosztályos faállományú) erdőből a tartamosság elvének a kielégítése, mégpedig képzeletben évről évre változatlanul azonos mennyiségű, azonos minőségű és azonos értékű faanyag kitermelésének a lehetőségét feltételezve.

Csakhogy a tartamosság elve a valóságban sohasem volt egyedülvaló elv, ill. követelmény. A tartamosság követelményéhez képest a valóságban mindenütt és mindenkor és minden körülmények között a szükségletfedezés követelményének volt elsőbbsége, mert a valóságban a tartamosság a szükségletfedezésnek a függvénye.

Ebből azonban nem föltétlenül következik az, hogy a tőkés társadalomban a magánszemély-erdőtulajdonosnak a szükséglete minden esetben és közvetlenül a faanyag iránt nyilvánulna meg.

A tőkés társadalomban pl. az olyan erdőtulajdonos, aki a fát (faanyagot) áru céljára termeli: a szükségletfedezés elvét a gazdaságosság elvével azonosítja, ill. cseréli fel, mégpedig akár olyannyira is, hogy ha azt a tiszta jövedelmet – évi járadékot – kicsinek, kevésnek ítéli, amelyhez az erdőgazdálkodásának az eredményeképpen jut, az erdőgazdálkodást abba is

hagyhatja, az erdejét el is adhatja, és a pénzével pl. valamilyen más vállalkozásba foghat.

Eladhatja-e azonban a szocializmust építő állam az erdeit? — Aligha! — Szüksége van-e közvetlenül a fára mint nyersanyagra? — Hát hogyne volna, — mégpedig tartamosan, azaz évről évre. — Ám, folytathatja-e az erdőgazdálkodást a népgazdasági faszükséglet fedezése végett tartamosan, de gazdaságtalanul, vagyis évről évre ráfizetéssel? — Semmi esetre sem!

Mi következik tehát ebből? — A legegyszerűbben az, hogy szocialista erdőgazdálkodásunkban a gazdálkodás általában közismert három elvét: a szükségletfedezés, a tartamosság és a gazdaságosság elvét, ill. követelményét, egyetlenegy, azaz hármas követelményként kell érvényesíteni, amikor is persze a szükségletfedezés követelménye: első az egyenlők között.

Idáig jutva most a mondandómmal, nem hallgathatom el, hogy szaktársaim közül azok, akiket az Erdőmérnöki Főiskolán, ill. az Erdészeti és Faipari Egyetemen nem én tanítottam az erdőrendezési ismeretekre, mert az okleveleket hamarabb szerezték meg, hogysem az én hallgatóimnak kellett volna lenniük, többnyire a tartamosság elvét vallják még ma is erdőgazdálkodásunk egyedülvaló, avagy legalábbis a szükségletfedezés és a gazdaságosság követelménye fölé emelt elvének-eszméjének, megte-

tézve ezt olykor még a „hozadék egyenlő növedék” idealista jelszó hangoztatásával is.

Ezzel a kortévesztő (anakronisztikus) szakmai vélekedéssel azonban én nem értek egyet.

A tartamosság elvének a szükségletfedezés és a gazdaságosság követelménye fölé emelésében ugyanis a tőkés államnak szinte kizárólag csak az erdők fenntartásához fűződő közérdek érvényesítésére irányuló törekvése tükröződik, – azé a tőkés államé, amelynek sem az nem feladata, hogy a saját társadalma faszükségletének a fedezéséről gondoskodjék, sem az nem elsőrendű gondja, hogy a tőkés magánerdőtulajdonos tud-e, és ha igen, milyen mértékben tud az erdejével jövedelmezően gazdálkodni.

Részemről tehát szocialista erdőgazdálkodásunk közérdekű továbbfejlesztésének perdöntő elvi-eszmei feltételeként – ismétlem – a szükségletfedezés, a tartamosság és a gazdaságosság elvének egyetlenegy, hármas elvként való érvényesítését javasolom.

II. Arról, hogy a gazdálkodásban általában, és így magától értetődőleg a szocialista erdőgazdálkodásban is, a legmeghatározóbb szerepe az embernek van: egyre több szó esik.

És méltán!

Hiszen minden munkafolyamatnak az élve-élő, eleven ember az alanya, akár egyszemélyében, akár többedmagával teszi is azt, amit adott esetben tesz.

Annak mindenesetre, akire szocialista erdőgazdálkodásunk közérdekű továbbfejlesztésének a feladata hárul, nos, annak – sok egyben kívül – el kell szerintem ismernie mintegy elvi-eszmei alapállásként a következőket:

1. Erdőgazdálkodásunkban is a termelésnek van elsőbbsége az elosztáshoz, a cseréléshez (forgalmazáshoz) és a fogyasztáshoz képest.

2. Az erdőgazdasági termelőmunkák közül a fatermelés a legfontosabb tennivaló.

3. A fatermelésnek három fő fejlődéstörténeti foka van, mégpedig:

a) a fagyújtógetés, – az őserdőben a száraz ágak, gallyak, vagyis az ún. feküfa, avagy a folyók, ill. a tenger partján az ún. uszadék fa összegyűjtése;

b) a fakitermelés, – az őserdő élőfájának a ledöntése a tövéről, esetleg kidöntése tövestől, és többé-kevésbé feldarabolása;

c) a fatermelés zárt munkafolyamata, amely magába foglalja mindazt a munkát együttvéve, amit mi külön:

– magtermelésnek, ill. simadugvány-termelésnek,

– csemetetermelésnek, ill. gyökeresdugvány-termelésnek,

– fatermesztésnek, vagyis az élőfa (az arbor) megtermelésének, és

– fakitermelésnek, vagyis az élőfából (az arborból) az élettelen fa (a lignum) előállításának, több-kevesebb választékolásának és úthoz közelítésének nevezünk.

4. A fatermelés a gyűjtögetés fejlődéstörténeti fokról az egyre bővülőbb újragyűjtögetés következményeként fejlődik a fakitermelés fejlődéstörténeti fokra, ez pedig az egyre bővülőbb újrakitermelés következtében fejlődik a fatermelés zárt munkafolyamatának fokára – akkor és ott, ahol és amikor az őserdőben már nincs mit összegyűjteni, ill. nincs mit kitermelni, viszont a faanyag iránt a szükséglet fennáll, sőt, mind mennyiségi, mind minőségi tekintetben egyaránt fokozódik.

5. Hazánkban – őserdeink nem lévén – a faanyag-szükséglet fedezése végett a fatermelést a harmadik, vagyis a legelőrehaladottabb fejlődéstörténeti fokon kell üznünk, mégpedig a faanyag tartamosan egyre bővítettebb újrakitermelésének a feltételeként, szükségszerűen az élőfakészlet egyre bővítettebb újratermelésével.

6. Annak ellenére, hogy a faanyagra népgazdaságunknak nagy szüksége van, erdeinkben mégsem vehetjük tervbe minden erdőrészletre a faanyag- (a lignum)- termelést elsősleges rendeltetésként, ill. célként, hanem – persze a magtermelésen, a csemetetermelésen, sőt a bot- és vesszőtermelésen mint a szükséghez képest ugyancsak tervbe veendő elsősleges rendeltetésekén kívül – még az adott helynek (főképp termőhelynek) és körülményeknek (főképp térbeli helyzetnek) mérlegelésével elsősleges rendeltetésként:

- a) egészségvédelemre,
- b) gát-, part-, műtárgyvédelemre,
- c) mezővédelemre,
- d) talajvédelemre,
- e) természetvédelemre,
- f) vadvédelemre,
- g) kísérletre-kutatásra is kell, ill. lehet erdő-részleteket kijelölnünk.

7. Erdőrészletenként külön-külön kell megtervezni a faállomány vágásérettségi korát és szerkezetét, valamint az alkalmazandó üzemmódot, mégpedig mindenekelőtt az erdőrészlet elsődleges rendeltetésének megfelelően.

8. Az elsődlegesen faanyagtermelésre kijelölt erdőrészletek faállományára műszaki (ipari) vágásérettségi kort, az elsődlegesen magtermelésre és elsődlegesen védelemre kijelölt erdőrészletek faállományára pedig élettani (biológiai) vágásérettségi kort kell tervezni.

9. Az elsődlegesen faanyagtermelésre és az elsődlegesen védelmi rendeltetésre tervbe vett erdőrészletekre nézve az üzem- és hozamszabályozást külön-külön kell elvégezni.

10. A véghasználati hozamszabályozást az elsődlegesen faanyagtermelésre kijelölt erdőrészletekre nem a vágásfordulós, ill. nem az ún. korosztályos, ill. térszakozásos, avagy egyesített szakozásos eljárással, és még kevésbé a „hozadék egyenlő növedék” elv alapján, hanem a vágásérettségi viszonyok alapján kell megtervezni, – a gyorsabb növésű fafajok esetében mintegy 10–15 éves, a lassúbb növésű

sűek esetében pedig mintegy 20–30 éves távlatban.

11. Az elsősorban védelmi rendeltetésű erdőrészekre nézve az előhasználati és a véghasználati hozamszabályozás megkülönböztetése többnyire szükségtelen, mert az ilyen erdőrészeket általában szálaló üzemmódban célszerű kezelni.

12. Az eltérő rendeltetésű erdőrészek élőkészletét nem korszerű összevontan, vagyis csupán egy tételben szerepeltetni, mert az ilyen egytételű adatközléssel a kitermelhető fatömeg mennyiségéről téves hiedelem ébredhet.

13. Az erdőrendezősek által tízéves időtartamra készítendő és a szakmai főhatóság által jóváhagyandó üzemtervek: kerettervek; ezeken belül az éves tervek elkészítése a gazdálkodó szervezetek feladata, az éves tervek jóváhagyása és a végrehajtásuk ellenőrzése pedig a területileg illetékes erdőfelügyelőség joga, ill. kötelessége.

III. Rámutatok mármint a következőkre:

1. Erdőgazdálkodásunkban pénzügyi tekintetben még mindig nem különböztetjük meg a felújítást és a telepítést. Az persze igaz, hogy mind a két munka kiadással jár, de az évi mérlegben csak a telepítési kiadás (költség, ráfordítás): befektetés, – a felújítási kiadás azonban nem. Ez pedig azért igaz, mert a telepítéssel kapcsolatos kiadást majd csak a jövőben követi előbb-utóbb bevétel, a felújítással kap-

csolatos kiadást azonban a véghasználati bevétel megelőzi. A felújítással kapcsolatos kiadás tehát a véghasználatból származó bevételből volna fedezendő, mégpedig a legközvetlenebbül. Ennek az elvnek a hatályba léptetése tenné valóban érdekeltté a gazdálkodó szervezetet abban, hogy a felújításokat minél kisebb kiadással hajtsa végre. — Ehhez képest szocialista erdőgazdálkodásunk közérdekű továbbfejlesztésének az előmozdítása végett a felújításokkal kapcsolatos költségelszámolás jelenlegi gyakorlatának a felülvizsgálatát és korszerűsítését ajánlom.

2. Elvi-eszmei tévedésen alapszik az a hiedelem, hogy hazánkban az erdőművelés válságban van. Ez már csak azért is téves hiedelem, mert az erdőművelés: munkafolyamat, és egy munkafolyamat sosem lehet válságban. Válságba csak az az ember juthat, akinek bizonyos munkát el kell végeznie, avagy végeztetnie. Szerintem hazánkban az erdőművelők helyt tudnak a munkakörükben állni. Csak azt ne kívánják tőlük, hogy a fatermesztést mint üzemágot föltétlenül jövedelmezővé tegyék. Mert ez az igény általában kielégíthetetlen. A magtermeléssel és a csemetetermeléssel kapcsolatban is csak abban az esetben lehet megkívánni, hogy tiszta jövedelemmel járjon, ha az eredménye: a mag, ill. a csemete, áru szerepét ölti, vagyis ha a vállalaton kívül és nem a vállalaton belül kerül a fatermesztő munkafo-

lyamatban felhasználásra, – közgazdász nyelven: termelő fogyasztásra.

3. Időszerűnek vélem annak a fafajpolitikai elvnek a felülvizsgálását, amely szerint erdeink élőfakészletének az összetétele kedvezőtlen, mert kevés benne a fenyő. Ez az elv ugyanis az első világháború után született, amikor az ún. történeti Magyarország fenyvesei zömben kívül maradtak az ország Trianon-megszabta határain, a faiparunk pedig ugyanakkor a lombos fafajaink feldolgozásában még nemigen jeleskedett. Időközben azonban fenyesítettünk is és a faiparunkat is fejlesztettük – különösen 1950-től kezdve. Így most már ott tartunk, hogy a fenyesítés ütemét lassíthatjuk, ill. a mértékét csökkenthetjük, a faiparunkat pedig még határozottabban és még tudatosabban kell továbbfejlesztelnünk. Szocialista erdőgazdálkodásunk közérdekű továbbfejlesztésének ugyanis elsőrendű, szinte egyenesen meghatározó feltétele a fafeldolgozásunk fejlesztése, mégpedig igen hatékonyan a papírgyártásban, sőt, tovább: a faanyag teljes értékű kémiai feldolgozásában. A továbbiakban fenyők telepítését – különösen elegyetlenül – általában csak az olyan erdőrészekre nézve vegyük tervbe, amelyekben valamilyen ok miatt lombos fafajok alkalmazása nem jöhet számításba. Mindenképpen tudomásul kell vennünk azt a történetileg legtartósabb ténytet, hogy hazánk termőhelyi tekintetben mindenekelőtt a lombos fafajok, a lom-

bos fatenyészetek termőhelye. Következésképpen elsősorban lombos fafajok természetére és ezek faanyagának a teljes értékű feldolgozására kell tehát ezentúl törekednünk.

4. Felülvizsgálását javasolom minden olyan rendeletnek, még ha csupán irányelvszerű is, amely lombos fafajokból élegetlen fatenyészetek telepítésére, ill. természetére utal, sőt pénzügyileg serkent. Különösen őshonos fafajaink vonatkozásában. Mert ezek természetes mivoltukban elegezen tenyésznek. Ismerek pl. több olyan természettől fogva gyertyános, ill. gyertyános és kislevelű hársas kocsánytalan tölgyest, amelyben a gyertyán és a hárs jórészt csupán cserjeszerű példányokban él, mert a gyertyánt és a hársat ismételten törévágták. S ugyan miért? Ez a jelenség, ill. gyakorlat az eredetét illetően, szerintem, ősi soron az anyanyelven való gondolkodással függ össze. A magyarul élegetlen faállomány neve a német erdészeti szaknyelvben: Reinbestand, azaz magyarul tükörszóval: tisztaállomány; a tisztítás nevű munkáé pedig: Reinigung. Érthető tehát, ha a német anyanyelvű erdész – az anyanyelvén gondolkodva – tisztítás (Reinigung) címén: Reinbestand, azaz tisztaállomány, magyarul azonban helyesen: élegetlen állomány kialakítására törekszik, avagy legalábbis törekedett, mégpedig nemcsak a német nyelvterületen, hanem nálunk, Magyarországon is. S ezzel nálunk olyan példát mutatott, amely szakágazati gyakorlatunk-

ban még ma is kísért, pedig a mi természeti viszonyaink között, a mi őshonos lombos fafajaink esetében az ilyen irányzatú tisztítás és tisztítovágás, sőt gyérités, kétségtelenül több kárt eredményez, mint amennyi haszonnal jár. Ezért mindenképpen itt az ideje, hogy tudatosan szakítsunk vele. És inkább arra törekedjünk, hogy a tisztításnak és tisztító vágásnak nevezett munkákat a fatermesztés folyamatából lehetőleg kihagyhassuk. És ez a gondolat semmi esetre sem megvalósíthatatlan; megvalósítható az ún. V-fás fatermesztéssel és a makkról, ill. magról való természetes felújítással. — Ehhez képest javaslom, hogy a V-fás fatermesztés és a makkról (magról) való természetes felújítás egyaránt tétessék kötelezővé, kivéve persze pl. az olyan erdőrészeleteket, amelyekben a fő fafaj esetleg genetikailag szemlátomást leromlott.

5. Az azonban nyilvánvaló, hogy még a legkitűnőbb erdőművelő sem bűvész; nem tud makkot varázsolni az olyan fára, amelyen nincs. Ha pedig magtermés hiányában, sőt megtelepedett újulat hiányában, a bontó, ill. felszabadító vágással várni kell, úgy ez a várakozás egyszersmind elakadásnak bizonyulhat az évi esedékes véghasználati fatömeg kitermelésében. Ámde az évi esedékes véghasználati faanyag igénybevétele nemcsak vállalati, hanem még inkább népgazdasági érdek. Ezért javaslom, erdőrendezőink az üzemtervekben a tízesztendőös véghasználati keretbe besorolt

állományok közül jelöljék meg azokat — lehetőleg a vállalati erdőművelőkkel egyetértésben —, amelyeket szükség esetében tarvágással lehet, ill. kell kitermelni. S ha az ilyen állományok, ill. erdőrészek területe kicsi volna, úgy a tízéves kereten kívül eső állományok közül is jelöljenek ki ilyen célra tartalékokat. De természetesen azzal a vállalati kötelezettséggel, hogy ez utóbbiak igénybevétele esetén a kitermelt fatömegeket meg kell takarítani a tízéves kereten belüli állományokban. Persze ilyen tartalékok céljára elsősorban az ún. rontott állományok volnának számításba vehetők, különösen, ha a felújításuk szükségszerűen fafajcserével volna egyébként is egybekötendő. Nem szorul azonban nyilván bizonyításra, hogy az ilyen tervezőmunka igen szakszerű és sokoldalú körültekintést kíván; a rontott faállományokból az azonos területről kikerülő fatömeg a jó minőségű állományokéhoz képest nemcsak kisebb mennyiségű, hanem kisebb értékű is, s ugyanakkor a felújításuk sokkal kockázatosabb és jóval költségesebb munka.

6. Ami egyébiránt a fafajpolitikánk felülvizsgálásának a szükségességét, másfelől a makkról történő természetes felújítás hathatós előmozdítását illeti: bükköseinkkel kapcsolatban nemegyszer hangzik el jajszó kőrisveszély emlegetésével, — az adott esetben tapasztalható kőrisesedés valódi okának a fel nem ismerése miatt. Tudnivaló azonban, hogy

a kőris csak az olyan bükkösben telepszik dúsan, amelynek a talaja pusztulásnak indult, többnyire az eltúlzott fokú gyéritések következményeként. Hát ilyen esetben a talajpusztulás folytatódásának éppen a kőrisfiatalos megtelepedése vet gátat.

Hallik panasz olykor bükköseink hársasodása miatt is, pl. Baranya déli részén. Ámde ott, tudomásom szerint, a hársasodás oka az, hogy éghajlatváltozás miatt kezd a bükk életrelvősága gyengülni, viszont egyidejűleg a hársé – az ezüstlevelű hársé – erősödni.

Az ezüstlevelű hárs életerejének a megnyilvánulása szemlátomást tapasztalható Somogy déli részén is, – a bükk és a kocsányos tölgy termőhelyének a határán. Viszont mind a bükk, mind a kocsányos tölgy az ezüstlevelű hárs elegyében igen jól újul.

Igazában tehát nem lehet aggodalomra, ill. panaszra okunk sem a kőrisesedés, sem a hársasodás miatt. Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy mind a két fafaj faanyaga értékeőbb a bükkénél és az általában széles évgyűrűjű kocsányos tölgy fájánál is.

Itt említem meg, hogy az Őrségben a bükkösök alá az erdeifenyő csak ott és csak addig telepedett bőven, ahol és amíg a falvak népe az avart – aljazó céljára – évről évre kigereblyézte alóluk, és a pőre, pucér, nyers talaj az erdeifenyő megtelepedésének kedvezett. A bükk felújulásának azonban nem. – Amióta azonban az avargyűjtés megszűnt, a bükk

javára a makkról való természetes felújulás lehetősége újra fokozódik.

Őshonos fafajaink elegyes fatenyészeteinek a magról való természetes felújulása a manapság egyre gyakrabban emlegetett biotechnika ősi-spontán megnyilvánulása, ill. jelensége, – olyan jelenség, amely szerintem a legfigyelmesebb tanulmányozásra érdemes, különös tekintettel a fás növények és a lágyszárúak életközösségében rejlő törvényszerűségek felderítéséhez és hasznosításához fűződő társadalmi-gazdasági érdekeinkre.

7. Szerfölött időszerű kérdés, hogy kell-e a faállományokat gyéríteni, vagyis kell-e a faállományokban a fák számát az embernek apasztania, és ha igen, milyen gyakorisággal, mekkora eréllyel, és egyáltalán miért, ill. mi végett?

Annak, aki abból az igazságból kiindulva keresi erre a kérdésre a választ, amely szerint a természetes, avagy legalábbis természetszerű fatenyészet önmagát szabályozó életközösség: a válasza csak az lehet, hogy nem kell; magának az erdőnek arra, hogy a fáinak a számát az ember apassza, nincs szüksége; a fák között a létért folyó küzdelem minden emberi beavatkozás nélkül is végbemegy; az erdőrésztlet fáinak a száma az életkoruk előrehaladásával egyre inkább csökken.

Mivel magyarázható hát a gyérítés mint fa-termesztéstörténeti jelenség, ill. művelet kelet-

kezése és gyakorlata már messze a felszabadulást megelőző időben?

Fiatal állományok gyérítését feltételezve nyilván azzal, hogy a falu népének szüksége volt tüzelőanyagra és vállalkozott a lécesrudas faállományokban az alászorult fák kitermelésére és rakásolására — résziben, vagyis úgy, hogy ennek a munkának az elvégzéséért az erdőtulajdonostól bért nem kapott, viszont az erdőtulajdonos a neki visszamaradt farakatok értékesítésével bizonyos bevételre, jövedelemre tett szert.

Ezek tudatában — megváltozott társadalmi viszonyaink között — a korai gyérítések tervezése és erőltetése méltán alapos megfontolást kíván, sőt, még a középkorú állományok esetében is igen körültekintő, sokviszonylatú számvetést.

Azonos fafaj, azonos életkor és azonos termőhelyi minőség esetén ugyanis a gyérített állomány fáinak az átlagos mellmagassági átmérője a nem gyérített állomány azonos számú legvastagabb fáinak az átlagos mellmagassági átmérőjétől alig-alig tér el, viszont ugyanakkor a nem gyérített állománynak a területegységre, pl. egy hektárra eső fatömege a gyérített állományénál általában számottevően nagyobb lehet.

Szocialista erdőgazdálkodásunk közérdekű továbbfejlesztésének a folyamatában tehát a természetszerű állományok gyérítésének a kérdése nem vonatkoztatható el a takarékos-

ság követelményének szükségszerű érvényesítésétől, az ültetvénytípusú fatenyészetek esetében pedig – mintegy fordítva – a takarékoság követelményének az érvényesítése az egyes telepítésük és nevelésük kérdésének szükségszerű vizsgálatától, különös tekintettel a megtermelésre, ill. kitermelésre kerülő faanyag kiközelítésére és a lábön maradó fák sértetlenségének a biztosítására, valamint a lehető legkisebb ráfordítással valóban jó minőségű, méretes rönkanyag nyerésére.

A gyéritési kérdés ilyen célhoz kötött megoldásának az elvi-eszmei feltétele, de egyszersmind nyitja is, persze, a V-fás, vagyis a véghasználatig fenntartandó fákra alapított fatermesztés. Mégpedig annál inkább, mivel a V-fák makkjáról (magjáról) keletkező fiatalosban a természetes kiválasztódás a céljainknak jobban megfelelő örökletes tulajdonságú faállomány kialakulását eredményezheti – szinte minden emberi beavatkozás nélkül, lévén a V-fás fatermesztés a nagyüzemű fanemesítésnek is alapvető feltétele és egyszersmind legtermészetesebb, legbiztonságosabb és legkisebb költséggel járó módja.

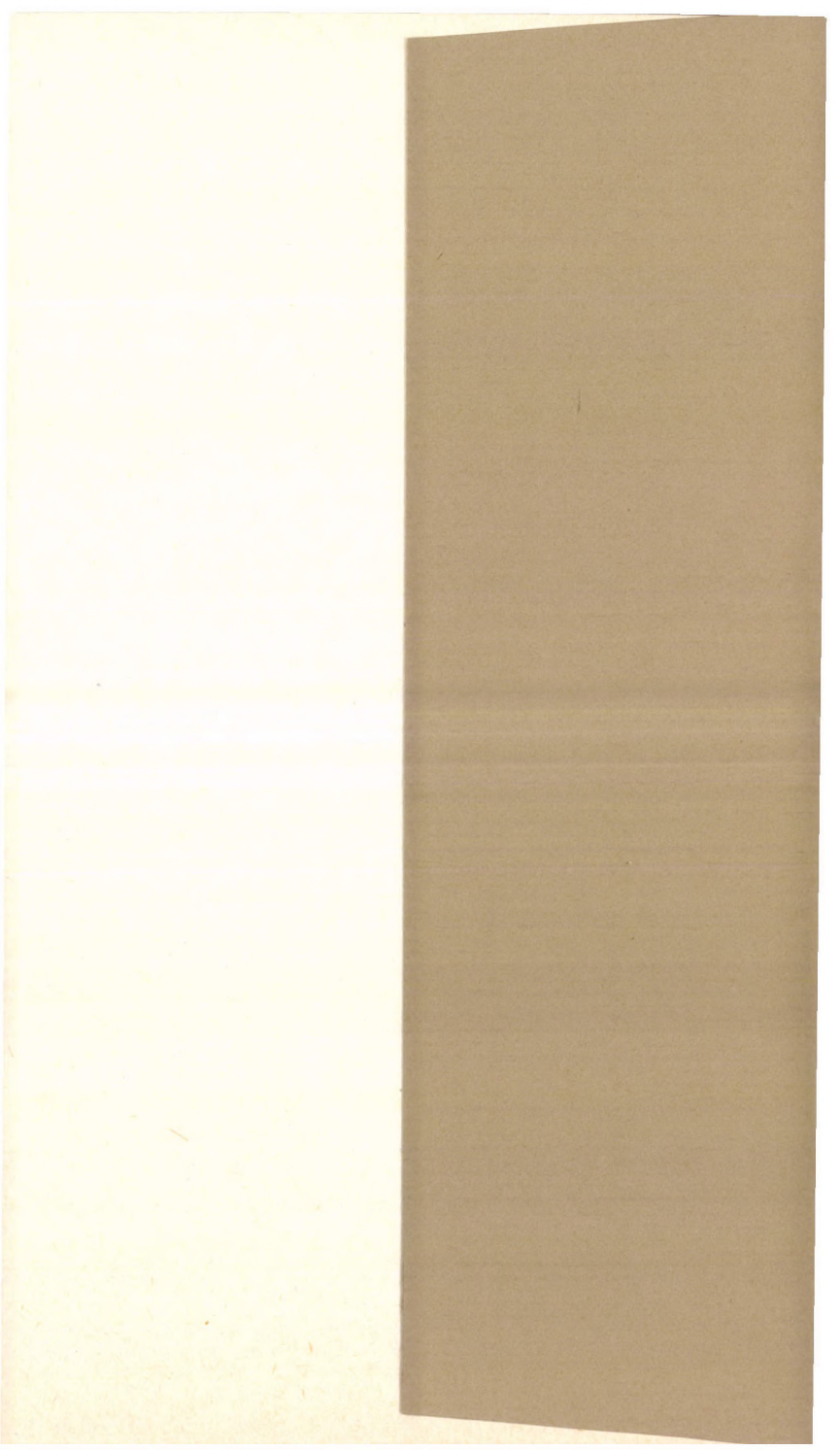
Tisztelt Elnök Elvtárs! – Tisztelt Hallgatóim!

Szólhatnék én most még pl. az ún. talajjáradék-, avagy erdőjáradék-, ill. növedékpolitika-, avagy készletpolitika-problémáról. Avagy pl. a dendrometriai erdőosztályozás és az élőfa-készlet célszerű számbavételének a kapcsolatá-

ról. Nemkülönben a vágásérettség ismérvének a fafajjal, az eredettel, az életkorral és dendrometriailag meghatározott termőhelyi minőséggel való összefüggéséről. Továbbá a vágástéri anyagmozgatás gépi megoldásának a fejlesztéséről. És nem utolsósorban az erdőgazdálkodás és a nagyvadgazdálkodás ellentmondásainak a feloldására irányuló gondolataimról. Mert ezek a kérdések, ill. tennivalók szocialista erdőgazdálkodásunk közérdekű továbbfejlesztésének a megvalósításával egyaránt szoros összefüggésben vannak, s a dolog természeténél fogva mindenekelőtt elvi-eszmei tisztázást kívánnak.

Kérem, engedjék azonban meg, hogy az ezekben a kérdésekben kialakult véleményemnek a kifejtését más alkalmakra halaszthassam, — olyan hosszabb időtartamú szakmai rendezvényekre, amelyeken a résztvevők az elhangzó előadáshoz mindjárt hozzászólhatnak, s így a társadalmi-gazdasági haladásunk szolgálatára kész közös gondolkodásban rejlő alkotó erő kötetlenül érvényesülhet, különösen a sokoldalúbb képzettséggel egyenes arányban álló szocialista cél-, felelősség- és kötelességtudattól indítatva.

Köszönöm, hogy szíves figyelmükkel és türelmükkel megajándékoztak.

Ára: 13, - Ft